
Schein Gábor

A VILLÁM FÉNYÉBEN

Csak olyan városban élj, ahonnan bármikor elköltözhetsz. Hét évnél tovább sehol se maradj, és mielőtt elmész, fizess ki minden tartozásod, fess tisztára a falakat! És emlékül ne vigyél semmit. Annyit se, amennyi a markodban elfér. Testeden így is túl sok a jel. Túl sötét szemekben másoltad le magad, simították és karcolták a bőröd. Szemek, amelyek olyanok voltak, mint a kések. Mielőtt elmész, válassz közülük egyet, és tedd a magadé helyére. Nézz, figyelj! Vágj magadba!

*

Hiába futsz, egyetlen nagy futással nem győzheted le összes rémeidet. Egyenként békítsd meg őket, és amelyiket nem sikerül, tiszteld, mint háziszentedet, mert ő készíti a jövőt. Beszélj hozzá mindennap! Kérd a segítségét és tanácsát! Mint a tűz mellett, melegítsd közelében a tenyeredet! De ha megszólal, egyetlen szavát se hidd! Nevetés fonja köréd finom kötelét, míg rémeid, melyek nem békülnek, lángot nem vetnek egyszerre minden érzékedben.

*

Néha mint egy őrült, járod az utcákat. Ilyenkor, mondd később, legszívesebben kirohannál a világból, ami egyszerűen annyit tesz, hogy nem ott vagy, ahol lenned kellene, vagy valahol, miközben sehol sem volna szabad lenned. De szerencsére találkozol egy ismerőssel. Az előbb még lélekszakadva futottál belül, most a futás csillapodik. És ő Bern egyforma házairól, a poliszalapú svájci demokrácia áldásairól, a közösségről és a személyes szabadságról beszél. Mindegy. Erre a napra meg vagy mentve.

*

De eljön a pillanat, amikor bezárulnak körülötted az utcák, és ha nem fejtet le magadról a házak szorítását, megfojtanak. A fulladás érzése pánikszerűen tör rád, és olyan erővel, mely nem hagy semmi kétséget: ha nem csomagolsz azonnal, és nem ülsz föl az első vonatra, elpusztulsz. És amint enged egy kicsit a szorítás, újra elhinnéd, hogy ez is csak egy érzés, amely majd elmúlik, nem a vége valaminek? A vonat lépcsőjéről már ne lépj vissza! Oldd le a csuklódról az órát, és vedd a sínek közé!

*

Bőröd az idő térképe. Hallottál már arról a két katonáról, akik eltévedtek az Alpokban, és amikor már a halál szorításában voltak, és fel akarták adni, az egyik talált a zsebében egy térképet? Összeszedték maradék erejüket, elindultak a térkép szerint, és visszataláltak a táborba. Csak ott vették észre, hogy nem az Alpok, hanem a Pireneusok térképe volt náluk. Ezek szerint mindegy, milyen térképet használsz? Mindegy, kinek a bőrébe bújssz, csak add át magad, mintha tudnád, merre jársz, a végtelennek és a bizonytalanoknak?

*

Minden óra válhat villámmá, amit csak az szenved, panaszol és fél,
aki nem tudja megszűlni magát, aki ismétlést és feltámadást remél.
Te ne nyúzd ezt a harmonikát! Ahol a villám elér, a szövetek azonnal
elzsenednek, de haláluk előtt, abban a mérhetetlenül rövid pillanatban,
üzenetet küldenek az agyba: szeresd a tűz erejét! Az agy ezt az üzenetet
nem fejt meg. De a homlokodon vagy hátul a nyakszirt alatt kiütözik a bőrön
egy újabb vörös folt, olyan, mint az újszülötteken, amit gólyacsípésnek hívnak.

*

Válaszd el az érzéseidet másokétól, és válaszd el őket magadtól is! Vedd
őket a kezébe, mintha tárgyak volnának, amelyektől bármikor megválhatsz,
és ha mégsem tudsz, ha mégsem engednek, ajánld fel őket áldozatul
békétlen démonaidnak. De addig forgasd, ismerd meg őket! Ne a szemekkel,
az ujjaiddal nézz, az ujjaid hegyével, ahol még finom a bőr. Mindegy,
melyik városban tesz le a vonat, akár az is lehet, ahonnan elmenekülsz.
Élj vakon, és belül a villám fényében, mint aki már átlépett az idők kerekén!

Sárközi Máttyás

A „KEGYENC” ŐSBEMUTATÓJA PÁRIZSBAN

Naplórészlet

Illyés Gyula az 1960-as évek elején elővette gróf Teleki László történelmi szomorújátékát, a KEGYENC-et, amely a zsarnokságot kiszolgáló intellektuel problematikájáról szól. Átírta feszesebbé, előadhatóbbá, de üzenetén mit sem változtatott. Irodalmi körökben nyomban arról kezdtek el suttogni, hogy Caius Valentinianus alakja tulajdonképpen Kádárt jeleníti meg, Maximus pedig nem más, mint Aczél György. Az átírt színművet Aczél György nem engedte bemutatni. Illyés Gyula a Szerzői Jogvédő Hivatal hozzájárulása nélkül, francia fordításban vitette színpadra a KEGYENC-et, párizsi barátai segítségével. Emiatt megrovásban részesült, és egy ideig mellőzték. A művet később Magyarországon is bemutatták.

1965. október 31.

Megérkeztünk Münchenből a Gare de l'Estre. Törődötten. A hálókocsi nem ringatja, inkább ébren tartja az aludni vágyó utast. Márkus Annáéknál reggelizünk. Tőlük hívjuk fel Illyésüket. Flóra válaszol. „Gyula nagyon izgatottan várja a szerdai bemutatót, gyomorfekélye kiújult, rettentő ideges. A színházban már folyik a próba, menjetek oda, és nyugtassátok meg.”

A *Kegyenc* ősbemutatójára Georges Charaire a Vieux-Colombier színházat bérelte ki. Patinás hely, Jacques Copeau alapította, valaha Romain Rolland volt az önkéntes jegyszedője. Elég ócska épület. Nem olyan bohém tanyája, mint a londoni Royal Court Theatre,